

Vulvovaginální mykóza

MUDr. PhDr. Pavel Čepický, CSc.

Gynekologicko-porodnická ambulance LEVRET s.r.o., Praha

Mykózy patří k nejčastějším příčinám výtoku a dalších nepříjemných pocitů v ženském pohlavním ústrojí, jako je svědění či pálení.

1. Příčina

Mykotické záněty pochvy a vulvy způsobují kvasinky rodu *Candida*, především *C. albicans* (asi 90 % všech případů) a *C. glabrata* (necelých 10 %). Ovšem kvasinky se vyskytují v pochvě téměř poloviny žen, které nemají žádné potíže. Kromě toho kvasinky má každá žena ve střevě a tedy i na hrázi. Aby kvasinky vyvolaly zánět, musí se přemnožit – příčiny takového přemnožení mohou zůstat neznámy, známe však alespoň některé rizikové situace:

1.1. Situace, které mají vysoké riziko mykotického zánětu, ale jsou málo časté

- Těhotenství. Má-li žena k mykotické vulvovaginitis sklon, během gravidity dojde k recidivě téměř pravidlem (příčinou je vysoká hladina estrogenů a překrvení pohlavního ústrojí). Naštěstí kvasinky nemají na průběh těhotenství žádný negativní vliv.
- Diabetes mellitus. U diabetiček jsou problémy častější, zvláště je-li cukrovka špatně kompenzována. Kdysi se dokonce doporučovalo u opakovaných mykotických zánětů provádět vyšetření glukózotolerančního testu („glykemická křivka“), dnes se však ví, že je to zbytečné.
- Léčba imunosupresivy. To není překvapivé, oslabení imunitního systému pochopitelně umožní přemnožení kvasinek.
- Léčba antibiotiky. I to je zcela srozumitelné – antibiotika vyhubí poševní bakterie a tím „uvolní prostor“ pro přemnožení kvasinek. Zvláštním případem téhož je přemnožení kvasinek po léčbě nějakého bakteriálního výtoku antibiotiky podávanými ve formě vaginálních globulí (tzv. „ping-pongová“ vaginitis).

1.2. Situace, které mají riziko mykotického zánětu a jsou časté

- Nošení džín, kalhot a punčocháčů. Mechanismus spočívá ve ztíženém odpařování, zvýšené vlhkosti, následně zvýšenému množství mikrotraumat – což vše vytváří podmínky mimořádně vhodné pro přemnožení kandid.
- Dietní chyba ve smyslu nadměrného jednorázového přívodu cukrů.
- Střídání análního a vaginálního pohlavního styku v „nesprávném“ pořadí.

1.3. Situace, jejichž vliv na zvýšené riziko mykotického zánětu je problematický

- Koupání. Snad může hrát nějakou roli koupání ve vodě s vysokým obsahem chlóru.

1.4. Situace, které nemají zvýšené riziko mykotického zánětu, ač se to někdy uvádí

- Hormonální antikoncepce. Snad to do jisté míry platilo pro pradávné přípravky s extrémně vysokou dávkou estrogenů, pro moderní přípravky zvýšené riziko neplatí. Gestagenní metody antikoncepce dokonce riziko mykotických vulvovaginitid snižují.
- Střevní rezervoár. Ve střevě má kvasinky každý a nedají se vyhubit. Terapie střevního rezervoáru, kdysi doporučovaná, je zbytečná.
- Pohlavní přenos. Kvasinky se mohou přenést na penis a mohou způsobit problémy (zarudnutí, pálení). Ale i bez léčby po několika dnech zmizí. Pohlavní přenos by byl možný pouze např. v rámci skupinového sexu, kde by muž posloužil pouze jako „předmět“, který by předal kvasinky z jedné ženy na druhou. Avšak téměř polovina žen má v pochvě kvasinky a jen malé procento má potíže, přenos kvasinek sám tedy k vyvolání problémů nestačí. Léčba sexuálního partnera není nutná, pokud nemá potíže.

2. Příznaky a diagnóza

2.1. Příznaky

Mykotická vulvovaginitis se projevuje výtokem. „Typický“ mykotický výtok je hustý, bílý, tvarohovitý. Výtok však může mít i všelijaký jiný charakter, často bývá řídný, vodnatý.

Kromě výtoků si ženy často stěžují na svědění nebo vzácněji pálení rodidel.

2.2. Diagnóza

Pouze na základě příznaků se nedá diagnóza učinit, leda snad u ženy, která trpí na recidivující záněty a potíže nastaly v typické situaci (např. po léčbě antibiotiky). Existuje totiž onemocnění laktobacilóza, které se rovněž projevuje svěděním, pálením a tvarohovitým výtokem.

K diagnóze je, kromě gynekologického vyšetření, nutný průkaz kvasinek, buď mikroskopický (což je jednodušší a rychlejší) nebo kultivační.

2.3. Náhodný nález kandid u asymptomatické ženy

Náhodný nález kvasinek u ženy bez potíží (např. při preventivní prohlídce) není nemoc a není zapotřebí ho léčit. Jednak kvasinky stejně nejde vyhubit zcela, jednak zásah do mikrobiálního poševního prostředí může způsobit přemnožení jiných mikroorganismů.

3. Léčba akutní infekce

Léčba jednorázové ataky akutní infekce je jednoduchá. Na trhu je velké množství antimykotických preparátů, jak vaginálních tak perorálních. Jejich účinnost je zhruba stejná a tak jejich výběr záleží spíše na osobní zálibě gynekologa či nemocné ženy. Pokud je v popředí potíží pálení nebo svědění, je rozumné připojit některý antimykotický krém (ten může použít i partner, pokud má potíže). Jediným pravidlem, které se musí dodržet, je, že se vždy musí využívat celá dávka (pozor, u oblíbených boraxglycerinových globulí je „celá dávka“ 15 dní, tj. víc než jedno balení).

Pokud léčba neměla úspěch (alespoň dočasný), jde téměř jistě o nesprávnou diagnózu. Rezistence kvasinek na používané léky je sice možná, ale velmi vzácná.

4. Léčba chronické recidivující mykózy

Ve skutečnosti není až tak obtížná, vyžaduje však určitou pečlivost a spolupráci jak na straně gynekologa, tak na straně pacientky. Doporučený postup je tento:

- a. Potvrdit diagnózu (tj. „průkaz kandid u symptomatické ženy“).
- b. Terapie. Jde-li o recidivující mykózu, pak vždy volíme léčbu „dlouhým režimem“, tj. těmi přípravky, které obsahují 15 vaginálních globulí. Pokud léčba nemá ani krátkodobý efekt, je nutno se vrátit k úvaze, zda příčinou potíží je skutečně mykóza. Pokud se lékař domnívá, že ano, tak je na místě kultivační vyšetření se stanovením citlivosti na antimykotika.
- c. Při správné diagnóze má léčba alespoň dočasný efekt. Při recidivě je nutno:
  - Opět potvrdit diagnózu (tj. opět prokázat kvasinky, mohlo by jít o něco jiného než o recidivu mykózy, např. o tzv. „ping-pongovou“ vaginitis nebo o alergickou reakci na antimykotika).
  - Znovu léčit antimykotiky v dlouhém režimu.
  - Po té zahájit dlouhodobou (tj. 6 měsíců) preventivní terapii, např. perorálními přípravky (Diflucan, Mycomax, Sporanox) jednou za měsíc.
  - K tomu je bezpodmínečně nutno dodržet opatření „životního stylu“, tedy: nosit sukni, punčochy, bavlněné kalhotky (tedy nikoli punčocháče, kalhoty, už vůbec ne džíny), nestřídat styk do konečníku a do pochvy v uvedeném pořadí, vyhnout se nadměrnému jednorázovému perorálnímu přívodu cukrů.
  - Vznikne-li „riziková situace“ – tj. v praxi obvykle léčba antibiotiky pro nějaké negynekologické onemocnění – užívat současně vaginální antimykotika preventivně.

Těmito opatřeními se obvykle podaří další ataky zánětu odstranit, nebo alespoň výrazně omezit.

5. Závěr

Mykotické záněty sice neohrožují život, ale jinak patří mezi nejnepříjemnější gynekologické problémy. Bohužel, často jsou léčeny bez diagnózy, nedostatečně dlouho atd. – tím je riziko přechodu potíží do chronicity zvýšeno. Při správné léčbě se však lze vypořádat i s chronickým zánětem.

Vybraná literatura

1. Čepický, P.: Poznámky k terapii vulvovaginitis. Mod. Gynek. Porod. 9:405,2000.
2. Čepický, P.: Vulvovaginitis. Mod. Gynek. Porod. 10:285,2001.
3. Čepický, P., et al.: Doporučení k diagnostice a terapii vulvovaginitidy. Čes. Gynek. 67:97,2002.
4. Ondruš, J.: Mykózy v gynekologické ordinaci. Mod. Gynek. Porod. 6:152,1996.
5. Rečecha, M., et al.: Súčasnú možnosť liečby kandidovej vulvovaginitídy. Prakt. Gynek. (Bratislava) 5:8,1998.

*P. Čepický
Terronská 61
160 00 Praha 6*